

Metodika građanskog obrazovanja u predškolskoj ustanovi i osnovnoj školi

Sažetak

Korist od izučavanja obrazovanja za demokratsko građanstvo treba da imaju sve populacione grupe u predškolskom i osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju. Uloga škole u zahtjevima za demokratskom školskom sredinom nije prvenstveno u prenošenju i davanju znanja, već su učenicima, nastavnicima, roditeljima pored znanja potrebni i stavovi i vještine da bi uspješno funkcionirali kao aktivni i odgovorni građani. Uvažavajući ključne kompetencije neophodne za građanina 21. stoljeća, građanskim kompetencijama se daje posebna važnost. A ona se upravo izgrađuje od najranije dobi djeteta kroz odgoj, a zatim kroz formalno obrazovanje u predškolskim i osnovnoškolskim institucijama. Kroz ovaj rad se nastoji prezentirati teorijska osnova za kvalitetnu provedbu građanskog obrazovanja u predškolskim i osnovnoškolskim ustanovama pretočena u iskustvo.

Ključne riječi: građansko obrazovanje, metodika, učenik, nastavnik, iskustvo, praksa.

Osnovna zadaća društva je briga o djeci. Predškolska ustanova i škola su mjesta socijalizacije koja se ostvaruje kroz raznovrsne forme igara. Uzrast predškolskog djeteta i prve trijade školskog djeteta po Pijažeu predstavljaju fazu predoperacionog mišljenja (2-7 godina) i početak faze konkretnog mišljenja (7-12 godina). I pogodne su za formiranje stavova i početne sposobnosti dovođenja u vezu različitih stajališta.

Mašta i kreativnost u tom uzrastu mogu se koristiti za razvoj apstraktnih koncepata kod djece. Svakako je tako i u pogledu ključnih kompetencija.

Ključne kompetencije su prenosivi multifunkcionalni sklop znanja, vještina, nadarenosti i stavova koji su potrebni svim pojedincima za njihovu osobnu realizaciju i razvitak, uključivanje u društvo i zapošljavanje.

Jedinstvo individualne i društvene dimenzije učenja ključno je za razvoj demokratskog, tj. aktivnog i odgovornog građanstva, zbog čega se i građanska kompetencija danas ubraja među najvažnije ishode učenja.

Prema Branson (2006) građanske kompetencije su znanja, vještine i stavovi koji omogućuju informirano, aktivno i opredijeljeno učešće građana u demokratskom društvu u cilju razvijanja zajedničkog dobra, i uz maksimalno poštovanje i zaštitu ljudskih prava.

Definicija	Znanje	Vještine	Stavovi
Međuljudska kompetencija obuhvaća sve oblike ponašanja kojima treba ovladati da bi pojedinac učinkovito i konstruktivno mogao sudjelovati u društvenom životu i rješavati probleme	Razumijevanje kodova ponašanja i općeprihvaćenog ponašanja koje se promiče u raznim društvima. Znanje o pravilnoj ishrani, higijeni i očuvanju zdravlja porodice.	Sposobnost konstruktivnog komuniciranja u raznim društvenim situacijama Rješavanje konflikata nenasilnim putem.	Pokazivanje interesa za druge i njihovo poštivanje. Spremnost da se prevladaju stereotipi i predrasude. Skлонost postizanju kompromisa. Svijest o pripadnosti lokalnoj zajednici, zemlji, svijetu. Skлонost volontiranju. Spremnost na poštivanje vrijednosti i privatnosti drugih. Prihvatanje koncepta ljudskih prava i jednakosti. Kritičko prihvaćanje informacija koje

			objavljaju masovni mediji.
--	--	--	----------------------------

Djeca ovog uzrasta su u stanju da (s aspekta građanskih kompetencija):

- Osnovne vrijednosti pravednog društva prepoznaju kroz priče, pjesme, igre i sl.
- Uoče da svi (djevojčice, dječaci, mama, tate, tete...) učestvuju u stvaranju takvog pravednog društva.
- Prepoznaju, opišu prava i obaveze, odgovornosti svih za poštivanje istih
- Kroz igranje uloga razumiju i pojam „građanin“ kao i da spoznaju koja su njihova prava i obaveze.
- Sve što nauče znaju primijeniti u svakodnevnom životu, jer žive u građanskom društvu.

U predškolskom obrazovanju i nižim razredima osnovne škole postavljaju se temelji za cjeloživotno učenje aktivnog i odgovornog građanstva, zbog čega je važno taj proces započeti osvještavanjem, imenovanjem i analizom prava i odgovornosti učenika kao pripadnika razredne, školske i lokalne zajednice uređene na demokratskim načelima. Time se jača učenička samosvijest i neovisnost, ali i odgovornost za dobrobit drugih, te školske i lokalne zajednice u cjelini. Pri tome je važno sve teme i aktivnosti povezati sa svakidašnjim iskustvom učenika u razredu, školi i lokalnoj zajednici te otvoriti prostor za rasprave o dobrim i lošim stranama tih iskustava, kao i za mijenjanje okolnosti kojima se perpetuiraju loša iskustva, s naglaskom na odnose među učenicima, između učenika i učitelja te između škole, porodice i lokalne zajednice. Takve aktivnosti se najprirodnije i najčešće izvode kroz jutarnje sastanke.

Djeca u predškolskoj ustanovi (5 do 6 godina) i učenici od I do III razreda pokazuju da razumiju i da su prihvatili koncept demokratskog građanstva kad	<ul style="list-style-type: none"> - vode se demokratskim vrijednostima u raspravama - u komunikaciji sa drugima imperativ im je uvažavanje dostojanstva osobe, ravnopravnosti, pravde i nenasilja - otvoreno i argumentovano iznose svoje stavove i izbore
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> - sebe i kod drugih prepoznaju i uvažavaju sposobnosti i talente te međusobno potiču njihov razvoj - prepoznaju i razvijaju vrijednosti svoje kulture i kulture drugih - pokazuju razumijevanje za život i rad djece s posebnim potrebama, kao i djece iz ugroženih porodica - u skladu sa demokratskim načelima pokazuju interes i osobno se angažuju u rješavanju problema razredne, školske i lokalne zajednice
--	---

Odgajatelji i učitelji bi trebali da	<ul style="list-style-type: none"> - stalno se stručno usavršavaju - vode učenike kroz proces upoznavanja, propitivanja i donošenja zaključaka o određenoj temi ili problemu u području građanskog odgoja i obrazovanja koristeći mogućnosti interaktivnog, participativnog, saradničkog i istraživačkog učenja - ugrađuju teme građanskog odgoja i obrazovanja u svoj program rada - u nastavnim i vannastavnim aktivnostima koriste aktivne metode učenja i poučavanja, koje potiču interes, istraživanje i društveni angažman učenika
--------------------------------------	--

Građanska znanja, vještine i stavovi razvijaju se na način da se učenici dovode u situacije u kojima opisuju, analiziraju, tumače, prosuđuju i rješavaju moralne i druge dvojbe oslanjajući se na demokratska načela kako bi postupno učvrstili osobni građanski identitet.

Moguće aktivnosti učenika u predškolskoj ustanovi i nižim razredima osnovne škole	<ul style="list-style-type: none"> - donošenje pravila ponašanja u grupi/razredu/školi - izbor djeteta dana - izbor jelovnika (u skladu sa standardima) - izbori za vijeće učenika i izbor predsjednika razreda
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> - rasprave o pojedinačnim i zajedničkim problemima u razredu i školi te načinima njihova rješavanja - razvijanje osjećaja za volonterizam i humanitarni rad - kreativne radionice - organizacija i provođenje akcija kojima se obilježavaju posebni dani ili akcije - projekti o interkulturalizmu (običaji, jezik, muzika, predmeti, jela i dr.) - odgovarajuća terenska nastava - praćenje rada općinskog vijeća - razgovori s načelnikom općine - omladinski parlament
--	---

Primjer pozitivne prakse predstavlja radionica u predškolskoj ustanovi (djeca 5-6 godina) na temu odgovornost. Nakon realizovane radionice, polaznici su dobili Medu da se kroz brigu o njemu uče odgovornosti. Primjer pokazuje da jednim takvim metodičkom pristupu problemu u razvoj odgovornosti kod djece uključuje se cijela porodica, ali i uža i šira zajednica, te na taj način dijete na konkretnom primjeru (u kojem i sam učestvuje) gradi jednu od građanskih vrlina.

Stoga je važno za odgajatelja i učitelja da ovlada teorijom o građanskim kompetencijama i demokratskom građanstvu, a onda da bude dobar metodičar i uspije kroz svakodnevni rad izgrađivati građanske vrline kod djece.

Izbor djeteta dana

Radionica „Odgovornost“

U općini

Literatura:

Branson, M.S. (2006). Ključne komponente u građanskom obrazovanju. Kalifornija: Centar za građansko obrazovanje

Priručnik – Modularni programi za nastavnike, pedagoge, direktore i sudije. Obrazovni centar za demokratiju i ljudska prava CIVITAS

http://www.azoo.hr/images/razno/Kurikulum_gradanskog_odgoja_i_obrazovanja.pdf

Gone, Ž. (1998). Obrazovanje i mediji. Beograd: CLIO.

Džidić, R. (2008). Građanske kompetencije cjeloživotnog učenja. Tekst u časopisu Naš Civitas. Sarajevo: CIVITAS@BiH.